

Centraal Bureau voor de Statistiek

Conjunctuurbericht

PB01-015
25 januari 2001
10.30 uur

Januari 2001

Algemeen: conjunctuur over de top

Aan het begin van het nieuwe jaar geven meerdere economische indicatoren aan dat de ontwikkeling van de conjunctuur in ons land over zijn top heen lijkt te zijn. In oktober komt de groei van de gezinsconsumptie uit op 2,0%. Vooral de groei van de bestedingen aan duurzame goederen is na het eerste kwartaal vorig jaar teruggevallen. Het vertrouwen van de consumenten in de conjunctuur laat in januari van dit jaar een duidelijke daling zien. Met name hun kijk op de economische ontwikkeling in de komende twaalf maanden is verslechterd. De productie in de industrie toont in oktober en november vorig jaar een grillig beeld, maar ook hier vlakt de groei in de tweede helft van 2000 af. De signalen vanuit de arbeidsmarkt zijn minder positief geworden. De geregistreerde werkloosheid daalt niet langer en de stijging van het aantal vacatures in september 2000 ten opzichte van een jaar eerder is ruim 25 duizend kleiner dan in 1999 en 1998. Volgens de nieuwste kwartaalraming ligt de economische groei in het derde kwartaal van 2000 ruim 1%-punt onder het groeicijfer van de eerste helft van vorig jaar. De inflatie is vorig jaar gemiddeld uitgekomen op 2,6%, het hoogste jaargemiddelde sinds 1994. In de loop van 2000 vertoont de inflatie een oplopende trend. Voor het eerst in tien jaar is op de Amsterdamse beurs volgens de CBS-herbeleggingsindex het rendement op Nederlandse aandelen over 2000 negatief.

Economische groei derde kwartaal: 3,3%

De volumegroei van het bruto binnenlands product (BBP) in het derde kwartaal bedraagt 3,3% ten opzichte van een jaar eerder. In het tweede kwartaal kwam de stijging nog uit op 4,1%. Wanneer rekening wordt gehouden met seizoen- en werkdaginvloeden is de groei in beide kwartalen echter even hoog. De prijsstijging van het BBP is verder opgelopen, tot 3,3%. Dat is het hoogste cijfer sinds 1982.

Aan de bestedingenkant van de economie valt vooral de groei van de investeringen in het derde kwartaal lager uit dan in het tweede. De minder gunstige weersomstandigheden voor infrastructuur- en bouwprojecten spelen daarbij een rol. Het groeitempo van de uitvoer

CBS-Persdienst

Postbus 4000
2270 JM Voorburg
tel. (070) 337 58 16
fax (070) 337 59 71
E-mail:
persdienst@cbs.nl

Het CBS
is een dienst van
het Ministerie van
Economische Zaken

loopt verder op, dat van de invoer neemt juist iets af. Ook bij de consumptie is de volumetoename wat lager dan in het voorgaande kwartaal. Aan de productiezijde van de economie komt in het derde kwartaal vooral de groei bij de industrie en de bouwnijverheid lager uit. In mindere mate zwakt ook in de handel, horeca en reparatie de stijging af. In de bedrijfstak vervoer, post en communicatie en in de financiële en zakelijke dienstverlening is de groei stabiel op een hoog niveau.

Consumentenvertrouwen: duidelijke daling

Het vertrouwen van de consument in de economie is in januari 4 punten lager dan in december. Als rekening wordt gehouden met seizoeninvloeden bedraagt de daling zelfs 10 punten. De consument beoordeelt het economisch klimaat minder gunstig dan vorige maand. Vooral de verwachting voor de komende twaalf maanden verslechtert. Het oordeel over de afgelopen twaalf maanden is iets positiever; wanneer echter rekening wordt gehouden met seizoeninvloeden, is sprake van een negatiever oordeel over het afgelopen jaar. De koopbereidheid is in januari lager dan een maand eerder, zeker als rekening wordt gehouden met seizoeninvloeden. Dit hangt geheel samen met het feit dat de consument de tijd duidelijk minder gunstig acht voor het doen van grote aankopen. Het oordeel over de eigen financiële situatie is stabiel. Zowel over de afgelopen als over de komende twaalf maanden blijft de consument onverminderd positief over zijn financiën

Productie industrie: grillig beeld

Het productievolume van de industrie is in november vorig jaar 2,2 % hoger ten opzichte van november 1999. Geschoond voor seizoeninvloeden is de productie in november 2000 met 2,6% gestegen ten opzichte van de voorgaande maand. In oktober was er echter nog een daling van de productie met 3,0% in vergelijking met september. De ontwikkeling van de bedrijvigheid toont daarmee een wat grillig beeld, maar over een wat langere periode bezien nemen de groeicijfers af. In de eerste helft van 2000 groeide de seizoengeschoonde productie nog met ruim 1% ten opzichte van de tweede helft van 1999. Het derde kwartaal stijgt in vergelijking met het voorafgaande kwartaal met 0,5% en het gemiddelde van oktober en november laat ten opzichte van de twee voorafgaande maanden een negatief groeicijfer zien.

In de eerste elf maanden van 2000 ligt de industriële productie 2,8% hoger dan in de overeenkomstige periode van 1999. De grootste stijging, met 4,0%, is waargenomen in de aardolie-, chemische en rubberindustrie. Ook in de metaalindustrie ligt de groei in de eerste elf maanden van 2000 met 3,2% boven het industrieel gemiddelde. De overige branches hebben in de eerste elf maanden de productie met circa 2% zien stijgen.

Gezinsconsumptie: hoge groei zwakt af

Het volume van de binnenlandse individuele consumptie in oktober 2000 is 2,0% groter dan in dezelfde maand een jaar eerder. Een minder gunstige samenstelling van de koopdagen heeft de groei negatief beïnvloed, met name bij de goederen. Zo dalen de bestedingen aan voedings- en genotmiddelen (-3,7%). De stijging bij de duurzame goederen in oktober beperkt zich tot 0,5%. Bij de grootste bestedingscategorie, die van de diensten, stijgt het volume met 4,0%. Na de eerste helft van 1999 is de hoge volumegroei van de consumptie geleidelijk iets afgezwakt. Het niveau van de consumptie in het eerste kwartaal van 2000 lag 4,6% boven dat van dezelfde periode in 1999. Het schrikkeljaar 2000 gaf de bestedingen in dit kwartaal een stimulans in de vorm van een extra koopdag. In het tweede kwartaal groeide de consumptie met 3,4% en in het derde kwartaal met 3,2%. Vooral de groei van de bestedingen aan duurzame goederen valt na het eerste kwartaal flink terug. Van de ontwikkeling van de consumptie in het vierde kwartaal van 2000 heeft het CBS nog geen volledig beeld. Het Centraal Planbureau voorziet in het laatste kwartaal anticipatieaankopen van consumenten, met name bij de duurzame goederen. Met ingang van 2001 is in het kader van de nieuwe belastingwetgeving een BTW-verhoging doorgevoerd.

Consumentenprijzen: inflatie in 2000 gemiddeld 2,6%

In december vorig jaar komt de inflatie uit 2,9%. Dat is 0,1%-punt lager dan in november. Voor 2000 in zijn geheel zijn de consumentenprijzen vergeleken met het jaar daarvoor gemiddeld met 2,6% gestegen. Dit is het hoogste inflatiecijfer sinds 1994. Een belangrijke oorzaak is de sterke prijsstijging voor energieproducten. Dit komt onder andere door de hoge wereldmarktprijzen voor ruwe aardolie. Ook de verhoging van de regulerende energiebelasting (REB) en een toename van de accijnzen op autobrandstoffen hebben een fors prijsopdrijvend effect gehad. In 2000 stegen de prijzen van autobrandstoffen en elektriciteit met 17%. Gas werd 12% duurder. De bijdrage van energieproducten aan de inflatie komt hiermee uit op 1,1%-punt. In 1999 was dit nog 0,2%-punt. In de laatste maanden van vorig jaar zijn de prijzen van autobrandstoffen overigens sterk gedaald. Het aandeel in de inflatie van andere artikelen dan energieproducten werd in de loop van 2000 steeds groter. In januari vorig jaar bedroeg de bijdrage van andere artikelen aan de inflatie 1,0%-punt. In december is dit opgelopen tot 1,9%-punt. Dit wordt voor een groot deel veroorzaakt door de ontwikkeling van de prijzen van voedingsmiddelen en dan met name van aardappelen en groenten. Gemiddeld over het gehele jaar bedraagt de bijdrage van de overige artikelen aan de inflatie 1,5%-punt. Het jaar daarvoor was dit 1,8%-punt. Voedingsmiddelen en alcoholvrije dranken werden vorig jaar 0,9% duurder. De huren stegen minder snel dan in 1999. Kleding en schoeisel werden iets goedkoper. De afschaffing van de omroepbijdrage had in 2000 een éénmalig neerwaarts effect op de inflatie van 0,4%-punt.

Producentenprijzen: prijzen industrie blijven gelijk

De prijzen van Nederlandse industrieproducten zijn in november 2000 gelijk gebleven ten opzichte van oktober. Dit is het gevolg van een prijsdaling in de aardolie-industrie en een prijsstijging in de overige industrieën. Onder invloed van de ontwikkelingen op de wereldmarkt zijn de prijzen van de producten van de aardolie-industrie in november gedaald met 1,4%. De binnenlandse afzetprijzen daalden met 0,7%, de exportprijzen met 1,7%. In vergelijking met november 1999 liggen de prijzen in de industrie in november vorig jaar gemiddeld 12,1% hoger. Indien de prijsontwikkeling van de aardolieproducten buiten beschouwing wordt gelaten, dan zijn de prijzen van Nederlandse industrieproducten in die periode met 6,6% gestegen.

Werkloosheid: stabiel op laag niveau

In het vierde kwartaal van 2000 kwam het aantal geregistreerde werklozen uit op 186 duizend. De seizoengecorrigeerde cijfers van de werkloosheid schommelen het laatste half jaar tussen de 175 en 190 duizend. De geringe veranderingen tonen aan dat de werkloosheid nu vrij stabiel is. Daarbij is het niveau van de geregistreerde werkloosheid met 2,6 procent van de beroepsbevolking als laag aan te merken.

Gemiddeld over heel 2000 bedroeg het aantal geregistreerde werklozen 188 duizend. In 1994 lag dit aantal nog op 486 duizend. Sinds dat jaar is het aantal werklozen voortdurend afgenomen. Door de aanhoudende daling is in zes jaar tijd het aantal geregistreerde werklozen in totaal met 300 duizend afgenomen. De daling van het aantal geregistreerde werkloze mannen en vrouwen was vorig jaar met 16 à 17 duizend vrijwel gelijk. De geregistreerde werkloosheid onder vrouwen is echter nog steeds hoger dan die onder mannen. In 2000 was 3,1 procent van de vrouwen werkloos en 2,3 procent van de mannen. Omdat veel vrouwen die werk zoeken niet ingeschreven staan bij een arbeidsbureau, zijn de verschillen in werkloosheid tussen mannen en vrouwen feitelijk groter.

Vacatures: stijging ten einde?

Het aantal vacatures is eind september vorig jaar op 169 duizend uitgekomen. Dat is een daling van ruim 30 duizend ofwel 16% ten opzichte van een kwartaal eerder, maar nog altijd 10 duizend meer dan eind september 1999. In 1998 en 1999 was de stijging eind september ruim 25 duizend groter. De daling van het aantal vacatures in september ten opzichte van een kwartaal eerder met 30 duizend kan voor een belangrijk deel worden toegeschreven aan seizoeninvloeden. In de jaren 1998-2000 daalde het aantal vacatures in het derde kwartaal steeds met ongeveer 15% ten opzichte van het tweede kwartaal. Vanaf 1994 kent Nederland een periode van een stijgend aantal vacatures en dalende werkloosheid. Aan de daling van de werkloosheid is inmiddels een eind gekomen. Of aan de stijging van het

aantal vacatures ook een eind is gekomen, kan op dit moment nog niet worden gezegd. De krapte op de arbeidsmarkt kan worden afgemeten aan de vacaturegraad, het aantal vacatures per duizend banen. In het derde kwartaal is deze vacaturegraad gedaald van 37 naar 31, een gevolg van een dalend aantal vacatures bij een toenemend aantal banen. Een aantal bedrijfstakken, zoals de industrie, bouwnijverheid en de IT-sector, kende een grote afname van de vacaturegraad. Seizoeninvloeden kunnen hierbij een rol spelen.

INTERNATIONAAL

- **Valuta- en beurskoersen in 2000**

In de eerste tien maanden van 2000 zijn de Amerikaanse dollar en de Japanse yen ten opzichte van de gulden fors in waarde gestegen. Ten opzichte van de gemiddelde dollarprijs in januari van $f2,17$ lag de wisselkoers in oktober 41 cent hoger, een stijging van 19%. De yen steeg in deze periode met 15%. De waarde van de gulden is vanaf begin 1999, tezamen met de valuta van tien andere Europese landen, vastgeklonken aan de euro. Ten opzichte van de dollar wordt de waarde van deze gemeenschappelijke munt voor een belangrijk deel bepaald door het vertrouwen van de financiële wereld in de economieën van de Eurozone en de Verenigde Staten (VS). Hiervoor wordt onder andere gekeken naar verschillen in economische groei. In 1999 en de eerste helft van 2000 lag de groei in de VS steeds zo'n 2%-punt boven die in het Eurogebied. In het derde kwartaal van vorig jaar vlakte de economische groei in de VS en het Eurogebied af. Het door het Centraal Planbureau voor dit jaar verwachte groeitempo in de Europese Unie (EU) van 2,8% ligt zo'n 0,5%-punt onder dat van vorig jaar. Maar de voorspelde groeistagnatie in de VS is een stuk groter (van 5,2% in 2000 naar 3,3% in 2001). Daarmee verliest de Amerikaanse economie voor een deel haar grote aantrekkingskracht voor internationale beleggers, wat de vraag naar dollars op de valutamarkt doet afnemen. Na oktober vorig jaar heeft de dollar aan kracht verloren en is de euro sterker geworden. Deze tendens heeft zich ook in de eerste twee weken van dit jaar voortgezet. Op 15 januari van dit jaar kost een dollar $f2,34$. De koers van de Japanse yen volgt de ontwikkeling van de dollar vanaf eind 1999 vrijwel op de voet. In oktober bereikte de yen een recordhoogte van $f2,38$ per 100 yen, maar inmiddels is de waarde medio januari teruggevallen tot onder de twee gulden.

De gemiddeld koers van de VS dollar en de Japanse yen lag verleden jaar 15% respectievelijk 21% hoger dan in 1999. Gulden en euro verloren in 2000 ook terrein tegenover een aantal valuta van Europese landen, die niet aan de gemeenschappelijke Europese munt meedoen. De waarde van het Engelse pond, de Zwitserse frank en de Zweedse kroon steeg vorig jaar gemiddeld met zo'n 5%.

Voor beleggers in aandelen is 2000 een slecht jaar geweest. De CBS-herbeleggingsindex voor aandelen genoteerd aan de effectenbeurs van Amsterdam lag aan het einde van vorig jaar 2% lager dan aan het begin. Na een correctie in februari op de koersval in januari, bereikte de index begin september de hoogste stand van het jaar. Daarna ging het vooral in de laatste twee maanden van 2000 bergaf. Het is voor het eerst sinds 1990 dat het rendement op aandelen, inclusief het dividend over een kalenderjaar, negatief is. Sinds 1980, het jaar dat de CBS-herbeleggingsindex werd ingevoerd, zijn er slechts twee jaren met een lager rendement: -18% in 1987 en -13% in 1990.

Het negatieve rendement op aandelen over 2000 kan met name worden toegeschreven aan de fondsen van de 'nieuwe' economie. De grootste verliezer is de sector transport, opslag en communicatie met een rendement van -60%. Vooral de telecombedrijven kregen harde klappen te verduren. Ook de aandelen in de sector niet-financiële dienstverlening, waarin veel IT-bedrijven zijn opgenomen, scoorden met -23% slecht. De aandelen van de 'oude' economie deden het veel beter. De sector bouwnijverheid heeft in het afgelopen jaar met 32% het hoogste rendement behaald. Direct daarop volgt de sector consumentengoederenindustrie met een rendement van 30%.

Voor een vergelijking van de ontwikkelingen tussen de aandelenbeurzen van andere landen is voor ons land gebruik gemaakt van de Amsterdam Exchange-index (AEX). In tegenstelling met de CBS herbeleggings-index, die de ontwikkelingen van alle Nederlandse fondsen op de Amsterdamse beurs meeneemt, gaat het bij de AEX om een selectie van 25 fondsen. Bij de AEX wordt bovendien geen rekening gehouden met de dividenduitkeringen. Aan het eind van vorig jaar lag de AEX 5% lager dan aan het begin van 2000. Internationaal gezien valt de daling van deze index op de Amsterdamse beurs wel mee. Van de belangrijke Euro-landen laten alleen de beurzen in Italië (de Milaan Mibtel-30) en Frankrijk (Parijs CAC-40) een gunstiger beeld zien. In New York sloot de Dow Jones-index met een verlies van 6%. De Nikkei 225-index, graadmeter voor de koersen van Japanse aandelen, sloot het jaar 2000 af met een daling van 27%. Japanse beleggers moeten teruggaan naar 1990 om een slechter beursjaar tegen te komen. Tien jaar geleden kelderde met name door forse speculaties in de vastgoedmarkt de Nikkei met bijna 40%.

Noot voor de redactie

Voor meer informatie over het Conjunctuurbericht kunt u contact opnemen met het Centraal Bureau voor de Statistiek in Voorburg, dhr. G. Buiten, tel. (070) 337 47 78. Overige informatie kunt u verkrijgen bij de persdienst van het CBS, tel. (070) 337 58 16.